

דברי הכבוד היו עמוס

ספר

זֶהָר הַקְדוּשׁ

עם באור
הַתַּחַת וְהַכְבוֹד

מאמר לפרשת וישב

בחוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מגדורת קרן טלוי ברכה

עיר הקדושה מן השמים

בית דפוס ירושלים

סוד פתרון וקיום החלומות

ק.פ.ג. **וַיַּחְלֶם יוֹסֵף חֲלֹם וַיַּגִּד לְאָחָיו וַיּוֹסְפוּ עוֹד שָׁנָא אֶתוֹ עַל חֲלֹמוֹתָיו, מִהָבֵא, דְּלֵא מִבְּעֵי לֵיהּ לְבַר נֶשׁ לְמִימַר חֲלָמִיהּ, בַּר לְהֵוּא בַר נֶשׁ דְּרָחִים לֵיהּ, וְאִי לָאוּ, אִיהוּ גָרִים לֵיהּ, דְּאִי הֵוּא חֲלָמָא מִתְהַפֵּךְ לְגוֹנוֹנָא אַחְרָא, אִיהוּ גָרִים לְסֻלְקָא.**

הַפְתָּר וְהַכְבֹּד

במאמר זה מבאר מדוע סיפר יוסף הצדיק את חלמו לאחי, וכיצד על ידי שאמרו לו 'המלוך תמלוך עלינו' פתרו בכך את החלום וגרמו בעצמם שהחלום יתקיים ויוסף ימלוך עליהם, אלא ששנאתם עוררה עליו קטרוגים והביאה לכך שקיום החלום נדחה לזמן מאוחר יותר. ומכאן מוכיח שלא יספר אדם את חלומותיו אלא לאחר שכל החלומות הולכים אחר הפה והמחשבה של הפותר.

בפרשתנו מסופר על חלומו של יוסף הצדיק **וַיַּחְלֶם יוֹסֵף חֲלֹם וַיַּגִּד לְאָחָיו וַיּוֹסְפוּ עוֹד שָׁנָא אֶתוֹ** (בראשית לז ה), ועוד נאמר (שם פסוק ח) **וַיֹּאמְרוּ לוֹ אָחָיו הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ אִם מְשׁוֹל תִּמְשַׁל בְּנוֹ וַיּוֹסְפוּ עוֹד שָׁנָא אֶתוֹ עַל חֲלֹמוֹתָיו**.

מִהָבֵא - מכאן יש ללמוד **דְּלֵא מִבְּעֵי לֵיהּ לְבַר נֶשׁ לְמִימַר חֲלָמִיהּ** - שאין

יש לטפס
חלום רק
לאוהבו

מְקוֹרוֹת וְצִיּוּנֵי

א. ראה עוד בוורר להלן (ה): תָּא חֲזִי [בא ראה], דְּתָא תְּנִינָן [שהרי שנינו], דְּתֵהוּא בַר נֶשׁ דְּחֲמִי תְּלָמָא [שהאדם שחולם חלום], בְּעֵי לֵיהּ לְמִתְפַּלֵּךְ פּוֹמִיָּה בְּיָה קִפְזֵי בְּנֵי נֶשְׂאָא דְּרַחְמֵי לֵיהּ [צריך שיפתח את פיו בחלומו ולספר אותו לפני בני אדם שאוהבים אותו], גְּזִין דְּיִסְתַּלַּק רְעוּתָא דְּלָהוּן לְגִבְיָה לְטַב [כדי שיעלה רצונו עליו לטוב], וְיִפְתָּחוּן וּפְמִיָּיהוּ לְטַב [ויפתחו את פיהם לטוב], וְיִשְׁתַּבְּחוּ רְעוּתָא מְזִלָּה פְּלֵא לְטַב [וימצאו הרצון והדיבור הכל לטוב]. וכוונָא בּוּהַ נִפְסַק בְּשׁוֹלֵחַן עֵרוּן [א"ח ס' רכ ס"א] בסדר הטבת חלום, שיאמר החלום לפני בני אדם שאוהבים אותו. וכתב הדרושה (כטור שם) שאף שבגמרא (ברכות נה) לא כתוב שצריך לומר דוקא בפני אנשים שאוהבים אותו, מכל מקום סביר הוא שציון שרוב חלומות הולכים אחר הפה, יש לחוש שהשומע יאמר או יחשוב דבר רע.

ב. **בְּבִיאוֹר עֵינֵין** זה מבואר ברא"ג על פי מה אדיתא בוורר להלן (ה). שכאשר האדם חושב טוב על חבירו היה הוא ממושך מהרצון העליון, שורש הספירות והעולמות, המשכה טובה לחבירו, וממשיכה עד לפיו שהוא בסוד המלכות, [שכל המידות משפיעות מכוּחם למלכות ובה כלולים וכוונסים כל המידות להשפיע לטוב

העמידה פ"ו].

ג. **מִקְדֵּשׁ מִלֵּךְ**, וביאר שמה שנאמר כאן 'לגונא אחרא' אין הכונה לפתרון רע, אלא לעיכוב קיום הטובה. וע"ע ברא"ג ובכתם פז.

תָּא חוּי, דְּיוֹסְפָּה אִיהוּ אָמַר חֵלְמָא לְאַחֹהוּי, וְעַל דָּא נִרְמַו לִיהַ לְסַלְקָא
חֵלְמִיהַ תְּרִין וְעֶשְׂרִין שְׁנִין דְּאַתְעַכְב.

רְבִי יוֹסִי אָמַר, מְנַלְן, דְּכְתִיב 'וַיֹּסִיפוּ עוֹד שְׁנָא אוֹתוֹ', מַאי 'שְׁנָא
אוֹתוֹ', דְּנִרְמַו לִיהַ קְטְרוּגִין בְּדָא.

מַה כְּתִיב, 'וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמְעוּ נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֵלְמַתִּי', קפג:
דְּבִעָא מְנִייהוּ דְּיִשְׁמְעוּן לִיהַ, וְאִיהוּ אוֹדַע לְהוּ הַהוּא חֵלְמָא,
דְּאַלְמָא אֵינּוּן דְּאַהֲפְכוּ לִיהַ לְגוֹנָא אַחְרָא, הָכִי אַתְקִיִּים.

הַפְתָּר וְהַפְּכוֹד

ומבאר כיצד למדים ענין זה מחלומו של יוסף:

תָּא חוּי - בא ראה שכן הוא, דְּיוֹסְפָּה אִיהוּ
אָמַר חֵלְמָא לְאַחֹהוּי - שהרי יוסף
לא נזהר בזה, והוא סיפר את חלומו לאחיו
שהם לא אהבו אותו, וְעַל דָּא נִרְמַו לִיהַ
לְסַלְקָא חֵלְמִיהַ תְּרִין וְעֶשְׂרִין שְׁנִין
דְּאַתְעַכְב - ועל כן לא התקיים חלומו מיד,
שאחיו גרמו לו שקיום החלום התעכב עשרים
ושתיים שנים.⁷

שנאת
האחים
הקטנה על
קיום
החלום

ומבאר רבי יוסי מנין שקיום החלום התעכב בגלל האחים:

רְבִי יוֹסִי אָמַר, מְנַלְן - מנין למדים זאת,
דְּכְתִיב - שכתוב 'וַיֹּסִיפוּ עוֹד שְׁנָא
אוֹתוֹ', ומבאר, מַאי - מהו הביאור במה שכתוב
ב' פעמים בפסוק 'שְׁנָא אוֹתוֹ', דְּנִרְמַו לִיהַ
קְטְרוּגִין בְּדָא - שעל ידי שנאתם הם גרמו לו
קטרוגים בזה והוסיפו עליו עוד שונאים

ומקטרגים עליונים שקטרגו ועיכבו את קיום
החלום, שאין לך אדם שיש לו שונאים מלמטה
שאינו לו שונאים מלמעלה כפליים מזה, ולכן
נאמר 'וַיֹּסִיפוּ עוֹד שְׁנָא אוֹתוֹ'.

מוסיף ומבאר שכאשר סיפר יוסף את החלום לאחיו
היתה כוונתו בזה להביא לכך שהחלום יתקיים:

מַה כְּתִיב - מה כתוב בתחילה כשיוסף סיפר
להם את החלום, 'וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמְעוּ
נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֵלְמַתִּי', יוסף אמר
להם בלשון תחינה 'שמעו נא', דְּבִעָא מְנִייהוּ
דְּיִשְׁמְעוּן לִיהַ - שהוא ביקש מהם שישמעו
אותו, כדי שהחלום יתקיים בהוצאתו בפה,
וְאִיהוּ אוֹדַע לְהוּ הַהוּא חֵלְמָא - ולכן הוא
הודיע להם אותו החלום שחלם, דְּאַלְמָא
אֵינּוּן דְּאַהֲפְכוּ לִיהַ לְגוֹנָא אַחְרָא - שאם
לא הם שהפכו לו את החלום לגוון אחר על
ידי שנאתם, הָכִי אַתְקִיִּים - היה החלום

מדוע
סיפר יוסף
את חלומו
לאחיו

מְקוֹרוֹת וְצִוּוּיִים

ז. כתב הש"ך על התורה (בראשית לו ז) 'אמר להם החלום כדי
שיתקיים בהוצאתו בפה, כמו שאמרו (ברכות נה. לפי גירסתו) 'כל
חלמא דלא איתאמר כאיגרתא דלא מקריא' [כל חלום שלא נאמר
הרי הוא כאיגרת שלא נקראת]. ולכן היה מבקש מהם שישמעו
לו החלום, וזהו וישנאו אותו על חלומותיו ועל דבריו, לא די החלום
אלא שהיה מוציאו בפה כדי שיתקיים'. [אמנם בגמרא שלפנינו
הגירסא 'כל חלמא דלא מפפיר' - כל חלום שלא נפתר].
ענין זה שקיום החלום תלוי בהוצאתו בפה, מבואר גם במשנת
חסידים (שארית האצילות פ"ז) שכתב 'מי שחלם חלום רע לא יקבלנו
ולא יספרנו כלל לשום אדם אלא יבקש עליו רחמים בברכת
כתיבים'. וע"ע בוהר להלן (ה). שהחלום מתקיים רק אם החולם זוכר
את חלומו.

ד. ראה בגמרא (ברכות נה:). אמר רבי לוי לעולם יצפה אדם לחלום
טוב עד עשרים ושתיים שנה, מנלן מיוסף. ושמ מבואר חשבון
הכ"ב שנה, שכן "ז' שנים היה כשנמכר, וכן ל' שנה בעומדו לפני
פרעה, ואחר כך היו שבע שני השבע במצרים ושנתיים הרעב,
ואחר כך התגלה לאחיו ואז התקיים החלום שמלך עליהם.
ה. אדרת אליהו. ראה עוד באברבנאל שהקשה כן מדוע נאמר
בתחילה 'ויחלום יוסף חלום ויגד לאחיו ויוסיפו עוד שנה אותו'
(בראשית לו ה), ואחר כך כאשר נאמר שסיפר להם את פרטי
החלום נאמר שוב 'ויוסיפו עוד שנה אותו' (שם פסוק ח).
ו. רמ"ק. ובאספקלריא המאירה כתב שבוהר נאמר גם מה שנאמר
'ויוסיפו עוד' שבוהר נרמו שבעבור שנאתם נתוספו לו כ"ב שנים
לקיום החלום.

וְאִינֹן אֶתִּיבוּ וְאָמְרוּ 'הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ אִם מְשׁוֹל תִּמְשַׁל בָּנוּ', מִיָּד אָמְרוּ לֵיהּ פֶּשְׁרָא דְחֵלְמָא וְנִזְרוּ גִזְרָה, וּבְגִין כֵּן 'וַיֹּסִיפוּ עוֹד שְׁנָא אוֹתוֹ'.

הַפְתָּר וְהַפְכוּד

מתקיים מיד על ידי שיוסף סיפר אותו והוציאו בפיו¹.

אחר שביאר את הטעם שיוסף סיפר את החלום, מבאר את פתרון האחים והנמשך מכך, ולפי זה יתבאר עוד בטעם שהוסיפו האחים לשנא²:

וְאִינֹן אֶתִּיבוּ וְאָמְרוּ - והם השיבו ואמרו לו בלשון תמיהה 'הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ אִם מְשׁוֹל תִּמְשַׁל בָּנוּ', מִיָּד כִּיוֹן שְׁהוּצִיאוּ מִפִּיהֶם עֵינִין מַלְכוּתוֹ אָמְרוּ לֵיהּ פֶּשְׁרָא דְחֵלְמָא וְנִזְרוּ גִזְרָה - בזה אמרו לו את פתרון החלום וגזרו גזירה שיהיה מלך³, ומכל מקום כיון שאמרו זה בלשון תמיהה, בכך גזרו ועיכבו את קיום החלום⁴.

החלום של יוסף התקיים ע"י פתרון ולכן שנאוהו

לפי כל זה מסיים ומבאר את מה שנאמר בפסוק 'שנא אותו', ועוד נאמר 'ויוסיפו עוד שנא אותו':

וּבְגִין כֵּן - ומפני כך נאמר 'וַיֹּסִיפוּ עוֹד שְׁנָא אוֹתוֹ', שבפתרונם הם גזרו

בעצמם שיוסף ימלוך, שהרי גזרו בפיהם ואמרו 'הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ', ועל כך הוסיפו לשנאותו על שסיפר להם את החלום והם גרמו בפיהם שהחלום יתקיים⁵, ובזה הוסיפו עליו עוד מקטרגים מלמעלה ששנאו אותו⁶. ומכל זה נלמד שלא יספר אדם חלומו אלא לאוהבו, כדי שיפתרנו לטובה, וכדי שהטובה תתקיים מיד.

מִקְרֹת וְצִוּוִּים

'בורך', וכן בהפך ברע עין כבלעם ובכמה מקומות וכו', וכן הוא הדבר הזה שניתן כח לפה להוליך את החלום כפי פתרונו אם הוא מעין החלום'. והוסיף לבאר שישנם ג' סוגי חלומות: א. חלום על ידי שד, שהוא הולך כולו אחר הפה ובלא פתרון אינו לא טוב ולא רע, ובלא פתרון הוא חלום שאו. ב. חלום שעל ידי מערכות השמים, והוא יש לו פתרון קרוב לאמתי ויתקיים בלי פתרון אמנם ישתנה ע"י פתרון אפילו מטוב לרע ומרע לטוב. ג. חלום שעל ידי מלאך, אין לו פתרון כי אם האמיתי ואינו משתנה כלל.

ובשו"ת מן השמים (סי' כב) כתב שלא כל אדם יש לו את הכח של פתרון חלומות, אלא יש אנשים שיש להם כח זה, ומשמע שענין זה תלוי ב'מזל' ולא בחכמה, ומכל מקום כתב שפתרון של כל אדם יכול להתקיים, שלפתרון טוב מלאך טוב אומר אמן ולפתרון רע מלאך רע אומר אמן. וע"ע בשער הפסוקים (וידא) על המלאכים הנוצרים מדיבור האדם.

י. מקדש מלך.

יא. אספקלריא המאירה. עוד כתב, שהוסיפו לשנאותו על חלומותיו ועל דבריו הרבים שאמר בלשון תחנונים 'שמעו נא החלום' שבוה לקח לבם שהשיבו את הפתרון לטוב ואחר כך ניחמו על זאת ולא יכלו לחזור בהם. ובכתם פז כתב שאילו היו יודעים האחים כי על פיהם יתקיים החלום לא היו פותרים אותו כלל בענין מלכותו, ואפילו בדרך תמיהה. וברא"ג כתב: זכותו של יוסף עמדה לו שפתחו פיהם לטובה ואמרו המלך תמלוך עלינו ונתקיים כפי פתרונו ואז בראותם שיצא מפייהם הפתרון שלא כרצונם ומוכרח להתקיים, על זה ויוסיפו עוד שנא אותו, כי החלום מוכרח עתה להתקיים⁷.

יב. רמ"ק.

ובכתם פז ביאר באופן אחר, וז"ל: 'ובחר להגידו לאחיו כי לא הרגיש בהם שנתקנאו בו כדי שיפתרוהו לו לטובה, כי אחיו היו ועצמו ובשרו הם', [וכיוצא בזה מבואר גם באברבנאל (בראשית לו ג) ובמלבי"ם (שם ה)], והיינו מפני שחלום שאין פותרים אותו אינו מתקיים, וכדברי הגמ' הנ"ל כל חלום דלא מפטר כאגורתא דלא מקריא, ולכן ביקש מהם יוסף שישמעו את החלום. אמנם בוודאי להלן מבואר שחלום מתקיים אף אם לא פותרים אותו, ראה במקדש מלך ובמפרשים שם שדנו בזה.

ח. מלשון זה משמע שהחלום היה מתקיים על ידי עצם הסיפור אף בלא פתרון האחים, וראה בהערה הקודמת בנידון אם חלום מתקיים בלא שפותרים אותו, וכן בבי' המהלכים שהובאו בטעם שיוסף סיפר את החלום לאחים.

ט. אספקלריא המאירה, כתם פז. בביאור ענין זה נשאל הרשב"א בהשבוה (ח"א סי' תח), כיצד תלוי פתרון החלום בפה האדם, והשיב: 'זו שאלה פלוסופית שתולין הכל בטבע הנוהג, אך לפי הנראה מן הכתוב והסכמת חכמי התורה אינו כן, אלא יש בכל אלו סגולות או דברים נעלמים לא נתבאר לנו עתה סבותם, והיא שאמרו (מו"ק יח) ברית כרותה לשפתים וכו', וזו היא המניעה בקללה והחפץ בברכות, ואמרו (ברכות ז) אל תהי ברכת הדיית קלה בעיניך, ואם נמשך בזה אחר הטבע מה תזיק הקללה ומה תועיל הברכה, יתקלו המה והשם יברך וכו', וגם חכמי הפילוסופים אינן יכולין ליתן טעם לסגולות הנגלות לעין כל בעשבים ובאבנים, כאבן השואבת הברזל וכו', היש מגיד טעם בזה בכל חכמיהם, ואמרו פתרון החלומות כאחד מהם⁸.

וכיוצא בזה כתב המהרש"א (ברכות נה): 'כמו שמצינו שיש כח בנפש האדם לפעול בעינו לטוב, כדכתיב (משלי כט ב) 'טוב עין הוא